

L'Informe Fènix: una avaluació crítica

Josep Manel Busqueta¹

L'Informe Fènix és un estudi notablement complet de la realitat de l'economia catalana, que mostra amb claredat algunes de les seves debilitats més importants. Segons els autors, no afrontar-les pot representar un llast per a la societat catalana en el futur. Aquestes pàgines en discuteixen el marc, el mètode i algunes conclusions.

L'informe parteix de constatar una sensació àmpliament percebuda segons la qual existeix una contradicció entre el funcionament «positiu» de l'economia —l'economia creix— i el deteriorament simultani que les persones experimenten en la seva situació material. Segons els autors, el problema de l'economia catalana és que ha crescut de manera quantitativa i no qualitativa. El creixement, tant en termes de PIB com d'ocupació, s'ha concentrat en sectors de baixa productivitat, fet que ha suposat un estancament del PIB per càpita, la variable que els autors empren per avaluar el benestar material de la població.

Segons l'informe, els treballadors d'aquests sectors corresponen majoritàriament a població migrant que, a conseqüència dels seus baixos salaris, requereix de l'esforç del conjunt de la societat per cobrir les seves necessitats socials. És així com els autors consideren que la població que percep un salari inferior als 28.300 euros bruts (2024) és població «altament subvencionada» pel conjunt de la societat. Després de la diagnosi, proposen un seguit de mesures de política econòmica i social amb l'objectiu de limitar els sectors de baixa productivitat alhora que es permet incrementar els altament productius.

Cal dir que és un estudi que se situa en el marc analític neoclàssic, emprant categories de caràcter keynesià. No és molt útil per copsar les realitats pròpies del conflicte de classe que requeririen d'altres categories, tant a nivell quantitatiu com qualitatiu (taxa d'explotació per branca, relacions funcionals entre el capital industrial, comercial i financer).

A continuació es proposen una sèrie de comentaris crítics a l'informe.

¹ Vull agrair als companys Xabier Gracia i Pau Llonch els seu suport intel·lectual i logístic imprescindible per poder pensar, redactar, editar i publicar aquest article. La responsabilitat del contingut és de l'autor.

I CRÍTICA ESTRUCTURAL

L'informe fa una anàlisi de l'economia catalana sense tenir en compte la història. No considera quins han estat els processos que han portat a consolidar una estructura productiva com l'actual. Caldria tenir present que l'estructura econòmica vigent és fruit del procés d'especialització productiva que ha suposat la globalització i, a casa nostra, el procés de construcció europea. Des de l'entrada en vigor del Mercat Únic (1993), reforçada posteriorment per l'entrada en vigor de l'euro (2002), ha existit un procés d'especialització territorial a escala europea que ha concentrat les activitats de comandament de l'economia —les altament productives— a la zona central d'Europa (la *Blue Banana*), en detriment de la perifèria, que s'ha especialitzat en activitats de baix valor afegit, altament contaminants i precàries en l'àmbit laboral (turisme, agricultura intensiva, etcètera).

Aquest procés ha anat acompanyat d'un fort endeutament públic i privat d'aquestes economies perifèriques, que han esdevingut l'embornal del superàvit comercial acumulat per les economies del centre d'Europa, sobretot Alemanya. Aquesta estructura productiva ha necessitat un tipus de treballador específic, caracteritzat per la seva baixa formació: és així com la població migrant ha jugat un paper determinant a l'hora de garantir la força de treball necessària per satisfer la demanda d'aquesta estructura, alhora que ha exercit un paper important d'exèrcit de reserva, pressionant a la baixa les condicions laborals dels treballadors d'aquests sectors.

Aquest model de inserció a dins de l'arquitectura de la UE ha comptat amb el suport majoritari dels polítics i acadèmics catalans, que l'han defensat com la modernització necessària per a l'economia catalana, en el marc d'un plantejament ideològic neoliberal que ha consagrat el mercat com l'assignador eficient dels recursos en detriment del sector públic. Aquesta posició els ha portat a negar, i sovint a caricaturitzar, qualsevol proposta de política econòmica alternativa que proposés un paper actiu i dirigent de l'estat a l'hora de planificar una estratègia econòmica en què el sector exterior, i l'atracció d'inversió estrangera, no fossin l'objectiu prioritari sinó que estiguessin subordinats a un model de desenvolupament centrat en les potencialitats internes de l'economia i en el benestar col·lectiu de la població.

Per assenyalar la importància del model d'acumulació històric, l'informe aporta una dada rellevant. Reconeix que el PIB per càpita català va créixer vigorosament entre 1955 i 1980 amb una immigració fortíssima, i que les seves conclusions «només són aplicables a l'Espanya del primer quart del segle XXI». És una admissió reveladora: la mateixa variable —immigració massiva— coincideix amb convergència als anys seixanta i amb divergència als dos mil. Si la variable és la mateixa i el resultat oposat, la variable explicativa no pot ser la immigració, sinó el que va canviar: el règim d'acumulació (industrialització protegida enfront d'especialització en serveis de baixa productivitat després de l'adhesió a la UE).

L'informe parteix d'una visió ahistòrica, neoliberal, de la societat: tendeix a considerar-la com una agregació de comportaments individuals. Aquest plantejament és el que hi ha darrere d'una de les grans idees força de l'informe, la que es basa a considerar de manera individualitzada l'aportació de cadascun dels treballadors a la societat, en funció

de la seva productivitat, i a comparar-la amb la quantitat de recursos que rep en termes d'estat del benestar. Penso que aquesta és una visió idealitzada que no es correspon amb el fet que una societat és un conjunt bigarrat de relacions socials i econòmiques que, més enllà de cada individu que la conforma, tenen sentit col·lectivament.

La productivitat, tal com es considera en l'informe, esdevé un concepte quirúrgic que tracta els individus com a entitats aïllades, quan en realitat qualsevol activitat de la nostra societat té sentit perquè existeix una trama institucional, de serveis, infraestructures i relacions socials —difícilment imputables a un lloc de treball concret— que són les que fan possible que aquell es desenvolupi amb solvència. Per exemple: sense una xarxa de transport de rodalies eficient, un sistema sanitari solvent i un sistema educatiu fiable, difícilment l'economia millorarà la seva productivitat.

Tenint en compte aquest plantejament, el que esdevé rellevant a l'hora d'avaluar la viabilitat del model social és que la societat en el seu conjunt, a través de la seva política productiva i econòmica, pugui sostenir un model de polítiques públiques que permetin el màxim benestar possible a la població i la preparin per reproduir i millorar la societat a partir d'una planificació ben definida i orientada. Ara bé, fins i tot en els termes de l'informe —acceptant que ha de ser el conjunt de la societat qui sostingui el model d'estat del benestar—, l'economia catalana estaria perfectament preparada per sostenir-lo i millorar-lo. El salari brut anual mitjà a Catalunya se situaria en els 34.944 € (2023), per sobre dels 28.300 € que els autors consideren com a salari altament subvencionat (2024).

*Si el caixer de Zúric i el de Barcelona fan literalment la mateixa feina i cobren diferent, **el salari no reflecteix la productivitat individual: reflecteix les relacions salarials i el poder adquisitiu de l'entorn.***

Resulta igualment pertinent la paràbola del McDonald's com a element de crítica a l'hora de vincular salaris i productivitat tal com ho fa l'informe. El document obre amb el seu exemple-bandera: un caixer de McDonald's fa la mateixa feina de la mateixa manera a Mèxic, Barcelona i Zúric, però cobra de manera molt diferent, i això porta als autors a concloure que la retribució no depèn del que fa el treballador sinó del nivell de PIB per càpita del país. Tanmateix, aquesta constatació afecta el fonament del propi informe; si el caixer de Zúric i el de Barcelona fan literalment la mateixa feina amb la mateixa eficiència però cobren diferent, aleshores el salari no reflecteix la productivitat individual del treballador: reflecteix les relacions salarials i el poder adquisitiu de l'entorn.

Però llavors tot l'edifici posterior —que tracta els baixos salaris dels sectors «subvencionats» com a símptoma de baixa productivitat d'aquests treballadors— queda desautoritzat per aquest exemple. La paràbola demostra, sense voler, que el salari és una variable distributiva i institucional, fruit sovint del conflicte de classe i de les condicions de negociació de la classe treballadora organitzada, no una mesura del que s'aporta al procés

productiu. L'informe ho diu explícitament —les diferències no tenen res a veure amb el sector, l'eficiència ni la formació— i tot seguit imputa els baixos salaris del cambrer a la baixa productivitat de la seva activitat. O una cosa o l'altra.

Ara bé, l'informe apunta de manera encertada el baix nivell de salaris que existeix en sectors com el de les càrnies o l'hostaleria. Segons les mateixes dades de l'informe, el salari brut mitjà anual en el sector carni se situa sobre els 26.500 €, mentre que en el sector turístic se situa sobre els 26.515 € per a la zona de Barcelona i sobre els 22.896 € per a la zona de Catalunya sense Barcelona. És important considerar quin és el nivell d'explotació que existeix en aquests sectors. Amb les dades de l'informe podem aproximar-nos-hi si comparem el nivell de salaris percebuts pels treballadors amb la productivitat del seu sector. Així, segons les dades presentades a l'annex, la productivitat mitjana anual del sector de les càrnies és de 49.803 €, mentre que la del sector de serveis d'allotjament és de 57.453 €.

El que mostren aquestes dades és que, tant en el sector de les càrnies com en el de l'hostaleria, una part substancial de la productivitat generada pels treballadors nodreix els beneficis empresarials. Així, segons les dades de l'informe, l'Excedent Brut d'Explotació de les indústries alimentàries el 2023 era del 39,8 %, fet que va suposar uns beneficis al voltant dels 186 milions d'euros per al sector carni. Pel que fa a l'hostaleria, l'Excedent Brut d'Explotació del sector turístic se situava en el 31,1 %, sobre una facturació de 47.707 M€, és a dir, un excedent de 11.700 M€.

Cal tenir en compte, a més, que el sector carni és un sector altament concentrat. Tres empreses (Vall Companys, bonÀrea i Noel Alimentària) concentren més d'un terç de la facturació del mercat espanyol. Pel que fa al sacrifici porcí, Vall Companys, juntament amb Costa Brava Foods i Olot Meats, concentra el 60% dels sacrificis de Catalunya, amb un total combinat de 14 milions de porcs anuals. Amb les dades de l'informe, podem constatar que el conjunt de les treballadores del sector de les empreses càrnies es troba intensament explotat per un petit nombre d'empreses.

El fet que majoritàriament —tal com explica l'informe— siguin persones migrants les que componen el gruix dels treballadors d'aquests sectors contribueix a explicar per què suporten aquests nivells d'explotació. Sovint la població migrant es troba en una situació d'alta fragilitat social, amb moltes necessitats econòmiques i un baix nivell de sindicació, i per tant amb poca capacitat de reivindicació laboral, cosa que la porta a tolerar nivells d'explotació elevats. Aquesta reflexió és important per matisar una de les conclusions de l'informe. Aquest considera que és el conjunt de la societat qui està «subvencionant» aquests treballadors migrants precaris, però el que caldria plantejar és que el conjunt de treballadors d'aquestes indústries està sostenint uns alts nivells de benefici que, en el cas de la indústria càrnia, es concentren en poques mans; mentre que, tenint en compte l'estructura fiscal de la societat, és el conjunt dels treballadors —entre els quals també s'inclouen els explotats en aquests sectors— qui majoritàriament sosté l'estat del benestar, alhora que les empreses tendeixen a eludir aquesta càrrega gràcies als diferents mecanismes d'elusió i evasió fiscal de què disposen.

En l'informe hi ha un altre element perillós per les conseqüències polítiques que se'n poden derivar; en la mesura en què assenyala que majoritàriament els treballadors

d'aquests sectors «altament subvencionats» són població migrant, existeix una possible lectura que porta a reforçar el discurs de l'extrema dreta, segons el qual la població migrant s'aprofita dels serveis socials que no paga. Penso que, amb les mateixes dades de l'informe i tenint en compte la reflexió anterior, se'n pot extreure una lectura prou diferent: a Catalunya, el model de desenvolupament potenciat per la lògica d'acumulació capitalista global —i acompanyat per les polítiques institucionals— ha tendit a afavorir uns determinats sectors econòmics altament concentrats, com la indústria càrnia i el turisme, que han obtingut elevats beneficis a costa de l'explotació directa dels treballadors més febles de la societat, els migrants, i del conjunt de la societat, que amb els seus impostos ha sostingut la trama social que ha permès enriquir aquests empresaris.

No són els treballadors els que estan altament subvencionats: és el conjunt de la societat el que ha subvencionat els beneficis empresarials d'aquests sectors.

En definitiva, els beneficis empresarials dels sectors més dinàmics s'han sostingut amb forts nivells d'explotació laboral i amb l'esforç fiscal del conjunt de la ciutadania. Si un escorxador o un hotel només és viable pagant salaris de subsistència, la lectura correcta no és que l'estat «subvenciona» el treballador, sinó que subsidia el capital: socialitza els costos de reproducció de la força de treball (sanitat, escola, habitatge) mentre el benefici es privatitza. El problema no és «ajustar» la subvenció, sinó que la propietat dels mitjans de producció permet a un sector privat capturar una renda pública. L'informe ho veu parcialment —admet que el benefici se'n va a l'empresari— però ho resol amb política d'oferta (apujar preus, reduir places) en lloc de qüestionar el règim de propietat.

En resum, l'informe, en situar la immigració al centre del problema dels baixos salaris, ens porta a la conclusió de la immigració com a causa del model de baixos salaris, quan la relació és la inversa. Les feines precàries ja existien; la immigració no les ha creat, sinó que ocupa el lloc que el model li tenia reservat. El capital busca i produeix activament un exèrcit de reserva que disciplini el salari i mantingui la taxa de plusvàlua. L'informe naturalitza com a fet demogràfic —«disponibilitat il·limitada d'immigració»— allò que és una relació social de producció deliberadament construïda.

El capital no vol més migrants en abstracte; vol migrants sense drets, perquè és la privació de drets —no la presència— el que abarateix el treball. Això inverteix l'argument de l'informe: el problema no és quanta immigració hi ha, sinó l'estatus jurídic precaritzat que la fa explotable, que és precisament el que reforcen les propostes d'«immigració selectiva». El marc, per «asèptic» que es presenti, desplaça el conflicte de classe cap a l'eix autòcton-migrant, és estructuralment apropiable per l'extrema dreta —com mostra el cas de Dinamarca— i la «immigració selectiva» és funcionalment un programa de treballadors convidats que augmenta la precarietat que diu voler combatre.

Autors com Castles i Kosack (1973) expliquen també per què s'importa treball en lloc de mobilitzar la reserva interna. Altres grups que podrien complir la funció —dones no incorporades al mercat, persones amb discapacitat— ja han estat integrats fins on és rendible per al capital; mobilitzar-ne més exigiria mesures socials costoses (llars d'infants, cures). El migrant és «barat» precisament perquè el seu cost de reproducció s'ha externalitzat al país d'origen: la seva criança, educació i formació les va pagar un altre. Això desmunta de manera fonamental el concepte de «sector subvencionat»: allò que l'informe llegeix com a subvenció cap al migrant és, estructuralment, un estalvi net a favor del capital, que rep força de treball ja produïda sense haver-ne pagat la producció.

És significatiu que l'informe acabi proposant mesures del terreny tradicional de l'esquerra —apujar el salari mínim, alleugerir la fiscalitat de les classes mitjanes, reduir el pes del turisme—, però des d'una lògica tecnocràtica. Apujar el salari mínim no s'hauria d'entendre com un cost, sinó com una inversió lligada a una reestructuració planificada dels sectors. La diferència de fons és que l'informe vol corregir el model preservant l'estructura de propietat i delegant la transformació en la bona gestió, en lloc d'una reconversió productiva que passi per infraestructures públiques, propietat col·lectiva i planificació democràtica que treguin sectors estratègics de la lògica d'acumulació privada.

La fal·làcia del cicle vital

Tal com ja s'ha assenyalat (*El País*, 2026), l'Informe Fènix també seria criticable pel fet que imputa als treballadors migrants un excés de despesa social en considerar per a aquestes persones el mateix llindar d'esperança de vida —84 anys— que per al conjunt de la població. Aquesta consideració seria errònia: els migrants arriben a Espanya amb una edat mitjana de 32 anys, segons el CES (2024), per la qual cosa no seria correcte imputar-los el primer tram de vida. D'altra banda, tal com assenyalen diversos informes (Funcas, 2026; Ministeri de Sanitat, 2024), el consum de serveis públics per part de les persones migrants és menor que el dels autòctons.

En aquesta direcció, el recent estudi presentat pel Ministeri de Sanitat —amb dades del Baròmetre Sanitari i de la Base de Dades Clíniques d'Atenció Primària corresponents al 2024— conclou que la població migrant presenta de mitjana un millor estat de salut i fa servir menys recursos sanitaris que les persones nascudes a l'Estat. L'estudi sosté que els nascuts a l'estranger registren una prevalença inferior en la majoria de les malalties analitzades, consumeixen menys medicaments i visiten menys l'atenció primària i les consultes hospitalàries. L'estudi atribueix aquests resultats a l'anomenat «efecte de l'immigrant sa», un fenomen descrit en la literatura científica segons el qual les persones que migren acostumen a arribar als països de destinació amb millors condicions de salut que la població local.

La fal·làcia del cicle vital també em sembla evident pel fet que el càlcul s'aplica sobre tota la vida laboral, però els migrants són població jove i activa que cotitza ara i consumirà serveis intensius dècades després, quan estadísticament molts hauran marxat: de fet, de l'ordre de quinze milions d'entrades a Espanya des de 2002, més de vuit milions han acabat marxant. Computar-los el cost íntegre dels serveis «de per vida» mentre són contribuïdors nets temporals infla artificialment el passiu.

Si tenim en compte aquestes consideracions al voltant del càlcul incorrecte de la subvenció rebuda per les persones migrants, l'informe perd una part important de la seva força política, les persones migrants passen de ser receptores a aportadores netes al sistema. Segons les dades de l'informe, tal i com explica David Lizoain, si a un treballador migrant que cobra 26.500€ li restem els 32 primers anys que ha passat fora del país, aquest passa de rebre una subvenció en termes de despesa social de 46.000€ a aportar 88.000€ al sistema.

Si el cost dels serveis imputat està inflat, la «subvenció» resultant ho està també. A més, el criteri de la fracció «consumida fora» (turistes estrangers, carn exportada) introdueix una variable nacional-territorial sense fonament econòmic clar: per què una pernoctació consumida per un estranger és més deficitària que una consumida per un català, si el treballador i el seu cost fiscal són els mateixos? L'informe barreja el dèficit fiscal del lloc de treball amb la nacionalitat del consumidor per produir una xifra emocionalment potent que no es dedueix de la seva pròpia comptabilitat.

Per acabar amb aquesta part de la crítica que té com a centre la figura de les persones migrants com a treballadors «altament subvencionats», em sembla interessant considerar també la crítica a l'informe de X. Sala i Martín (2026), que proposa que les activitats menys productives són necessàries per sostenir aquelles altament qualificades que es donen en els mateixos sectors. Caldria afegir que, si acceptem aquesta crítica des del mateix marc que defensa l'informe, no hi hauria cap problema en acceptar un increment salarial i de les condicions laborals dels més precaris, en tant que són condició de possibilitat dels treballadors més qualificats i productius. Assenyalo també els comentaris crítics del mateix autor, així com d'A. Mas-Colell (2026), sobre el fet que un immigrant que cobra 27.500 € a Catalunya ha millorat notablement la seva situació respecte al seu país d'origen.

II DEBATS HOMÒLEGS A L'ESQUERRA INTERNACIONAL

L'arrel: Marx, Irlanda i l'exèrcit de reserva

El nucli teòric del concepte d'exèrcit de reserva ve de Marx, i és més ambivalent del que sovint s'admet. D'una banda, la formulació canònica seria la següent: els moviments generals dels salaris estan regulats per l'expansió i la contracció de l'exèrcit industrial de reserva. Quan l'ocupació creix i la reserva es contrau, els treballadors poden exigir millors salaris; quan això passa, el benefici i l'acumulació disminueixen. Aquesta és la base «econòmica» de l'informe. Però hi ha un Marx menys citat. En un discurs no pronunciat sobre Irlanda (Marx, 1867), del mateix any que el primer volum d'*El Capital*, Marx es proposava atacar precisament l'argument que l'emigració millorava les condicions de negociació dels qui es quedaven.

La despoblació —l'envelliment, les pensions minvants— pot enfortir l'explotació capitalista tant com ho fa la sobrepoblació. És exactament la tensió que travessa el cas català: l'informe presenta la immigració com a problema, però el dividend demogràfic

negatiu que neutralitza és real. L'envelliment de la població autòctona i les persones migrants, que treballen i cotitzen, representen una possibilitat per garantir la viabilitat del model social actual.

Està clar que existeix un exèrcit de reserva i que la composició del mercat laboral afecta el poder de negociació salarial. La bifurcació es produeix en dos punts. El primer és empíric: el migrant és el component principal de la reserva, o ho són els aturats, els subocupats i el treball reproductiu no remunerat? El segon és causal: la precarietat és causada per l'oferta de mà d'obra, o per una decisió de classe sobre l'organització del treball que després recluta la mà d'obra que necessita? El risc polític de l'argument segons el qual la mà d'obra migrant pressiona a la baixa els salaris, per sòlid que sembli el seu fonament econòmic, és que resulta estructuralment apropiable per l'extrema dreta, perquè desplaça el subjecte del conflicte del capital al migrant.

La síntesi de postguerra

Tal com expliquen Castles i Kosack (1972), després de 1945 la força del moviment obrer va obligar el capital europeu a l'expansió contínua i la plena ocupació; però la plena ocupació ataca un principi bàsic del sistema —l'ús de l'exèrcit de reserva per mantenir els salaris baixos. Calia un substitut, sense el qual l'acumulació és impossible. La solució va ser la importació de treball del sud d'Europa i del Tercer Món. I aquí la formulació que constitueix el contraargument directe a l'informe: a més de la funció econòmica, l'ocupació de treballadors immigrants compleix una funció sociopolítica decisiva, perquè, creant una escissió entre treballadors immigrants i autòctons al llarg de línies nacionals i racials, i oferint millor estatus als autòctons, dona a amplis sectors de la classe treballadora la consciència d'una aristocràcia obrera.

La conseqüència és que la immigració fa dues feines alhora: abarateix el treball (funció econòmica) i divideix la classe (funció sociopolítica). El relat del «sector subvencionat» de l'informe és, en aquest marc, el mecanisme subjectiu en acció: indueix el treballador autòcton —i el lector de classe mitjana— a percebre el migrant com algú que «li costa diners», consolidant la consciència aristocràtica-obrera que el capital necessita per evitar la solidaritat. L'informe no descriu el problema des de fora del mecanisme: n'és un producte.

III EL CAS DANÈS: L'ESQUERRA RESTRICIONISTA AL PODER

Dinamarca ofereix un cas d'estudi privilegiat, perquè és l'únic lloc on l'argument que estructura l'Informe Fènix —els baixos salaris i la immigració erosionen l'estat del benestar, i l'esquerra l'ha de protegir restringint l'entrada— no s'ha quedat en el pla del debat, sinó que governa des de fa set anys. Permet, doncs, avaluar empíricament allò que a Catalunya és encara una hipòtesi, i el resultat de les eleccions de març de 2026 és, en aquest sentit, aleccionador.

El fonament ideològic de la política danesa és idèntic al de l'informe. El govern de Mette Frederiksen ha justificat les seves polítiques contraposant els reptes de la immigració a l'assequibilitat dels serveis públics i de l'estat del benestar; el programa del partit afirma que cal distingir entre els qui poden i volen pertànyer a Dinamarca i els qui no. És la lògica del «sector subvencionat»: el treballador que no «aporta» prou no té dret als serveis que «consumeix». Convé subratllar que aquest gir va acompanyat d'un retorn a l'esquerra en política econòmica —reformes climàtiques ambicioses, rebaixa de l'edat de jubilació dels treballadors manuals— combinat amb una posició conservadora en immigració. És, precisament, el perfil que es podria atribuir a l'informe: propostes redistributives acoblades a restriccions migratòries. El cas danès demostra que aquesta combinació és coherent i políticament viable; no pas, en canvi, que resolgui el problema que es proposa d'atacar.

Val la pena recordar què es va aplicar concretament. El 2019, amb la victòria de Frederiksen, el govern va desplegar ràpidament un seguit de mesures restrictives, amb l'objectiu declarat de «zero sol·licitants d'asil». El nucli va ser un «canvi de paradigma»: passar de veure els refugiats com a futurs ciutadans integrables a residents temporals per defecte, repatriables quan el país d'origen es considerés segur. A la pràctica, el 2021 Dinamarca va esdevenir el primer govern europeu a retirar permisos a refugiats sirians decretant zones segures malgrat la guerra; com que no hi havia relacions diplomàtiques per executar les deportacions, persones van ser tretes de l'educació i la feina i internades en centres de deportació. Una llei de 2018 sobre «societats paral·leles» va permetre demolar o vendre àrees d'habitatge social on més de la meitat dels residents fossin d'origen no occidental —el 2024 el Tribunal de Justícia de la UE va qualificar de discriminació racial els desallotjaments massius planificats. En aquest punt es fa visible el mecanisme d'estratificació que travessa tota la política danesa: no actua sobre el capital que precaritzava, sinó sobre la segmentació territorial i ètnica de la classe treballadora.

*El marc del «cost fiscal del migrant» produeix exactament allò que diu voler evitar: **una subclasse empobrida i no integrada.***

Contrastades amb les dades, les dues promeses del marc restriccionista —contenir l'extrema dreta i protegir l'estat del benestar— fracassen totes dues.

Pel que fa a la primera, la contenció de l'extrema dreta, el fracàs és radical. A les eleccions del 24 de març de 2026, el partit socialdemòcrata va registrar el seu pitjor resultat en unes generals des de 1903, i el Partit Popular Danès, d'extrema dreta, va triplicar els escons malgrat anys de lideratge socialdemòcrata en la restricció migratòria. La premissa que cooptar la posició anti-immigració de l'extrema dreta en limitaria l'atractiu ha estat refutada un cop més: en lloc de neutralitzar l'extremisme, el resultat ha estat legitimar-lo. El mecanisme és el mateix que amenaça el cas català: les forces

d'extrema dreta no necessiten guanyar el poder, només que altres partits manllevin les seves idees. Quan el 2019 els socialdemòcrates van guanyar i el partit d'extrema dreta va caure, aquest darrer, en perdre, havia guanyat: les seves posicions abans marginals havien estat portades al cor de la política danesa. La caiguda d'un partit concret no va eixugar el vot xenòfob; el va reorganitzar entre formacions noves.

Pel que fa a la segona promesa —que les xifres migratòries baixin com a mèrit de les mesures—, l'evidència és més ambigua. És cert que les sol·licituds d'asil van baixar fins als nivells més baixos des dels anys vuitanta, però hi ha poca evidència que les polítiques dures hagin causat realment més repatriacions i menys sol·licituds, atès que els fluxos cap a tot Europa van baixar en el mateix període, de manera que la coincidència temporal no permet establir cap relació causal.

Hi ha, encara, un cost no comptabilitzat per l'informe: les mateixes polítiques tenen conseqüències severes per als immigrants ja residents, amb una proporció més gran vivint en pobresa. Després de vint-i-un anys de residència, només una tercera part dels immigrants a Dinamarca s'han normalitzat, davant de les dues terceres parts als Països Baixos i el 80% a Suècia. El marc del «cost fiscal del migrant» produeix, doncs, exactament allò que diu voler evitar: una subclasse empobrida i no integrada.

La lliçó electoral per a Catalunya

El gir restriccionista danès no va ser tampoc, electoralment, un guany net. En atreure votants de la dreta, els socialdemòcrates en van repel·lir de pro-immigració, que van desertar cap a altres partits d'esquerra: el gir va ser un joc de suma zero, i Frederiksen només va poder governar perquè aquests partits van decidir donar-li suport. D'aquí l'advertència que val literalment per a Catalunya: no es poden guanyar votants anti-immigració sense perdre'n simultàniament de pro-immigració, i en un sistema de partits menys flexible que el danès això pot ser catastròfic.

En balanç, Dinamarca demostra que es poden acoblar de manera coherent la redistribució econòmica i la restricció migratòria, però també que aquesta combinació no conté l'extrema dreta —el març de 2026 va donar el pitjor resultat socialdemòcrata en 123 anys i una extrema dreta triplicada— ni resol el problema que diu atacar, sinó que el desplaça produint una subclasse empobrida mentre socialitza el cost humà i jurídic. El marc de l'informe no és inviable: és viable i ja s'ha provat, i en el lloc on s'ha provat ha fracassat en els seus propis termes.

IV L'HORIZÓ DEL 2050

En l'apartat que l'informe dedica a les projeccions de futur de l'economia i la societat catalanes envers el 2050, en relació amb l'habitatge considera que caldria proporcionar entre 500.000 i 660.000 nous habitatges per encabir l'augment de la població, cosa que

implicaria produir entre 25.000 i 33.000 nous habitatges cada any, a banda de les segones residències i de les destinades a l'augment del turisme.

La resposta a les necessitats d'habitatge és objecte d'un ampli debat al nostre país. Afrontar-lo a partir exclusivament de la construcció de nous habitatges no sembla una mesura adequada. Tal com es planteja des de l'observatori IDRA (2026), el problema de l'habitatge no es pot reduir a una qüestió quantitativa que situï la construcció massiva de nous pisos com la principal solució. Des d'IDRA s'adverteix que construir més no servirà de res si els habitatges es continuen tractant com a actius financers en lloc de béns per viure-hi.

Pel que fa a l'abastiment d'aigua, l'informe considera que, per satisfer una demanda creixent en un país que incrementarà la seva població fins als 10 milions d'habitants en un context de canvi climàtic, caldria escometre inversions importants per fer front a un dèficit hídric que els autors xifren en 467 hm³/any, equivalent al 45 % de la demanda actual. Per als autors es tractaria, «per exemple, de crear noves dessalinitzadores capaces de generar 250 hm³/any (les actuals poden arribar a produir 80 hm³/any) i de regenerar uns 250 hm³/any addicionals a partir de les depuradores —que actualment tracten 620 hm³ d'aigua—. El cost global de l'operació seria inferior als 3.000 milions d'euros».

Novament, de la mateixa manera que en el cas de l'habitatge, els autors afronten les necessitats futures del país en matèria hídrica de manera quantitativa, quan està clar que fer front a l'abastiment futur d'aigua, en el context de sequera que suposa el canvi climàtic, exigeix un replantejament estructural del model de desenvolupament. En aquest sentit, cal qüestionar activitats com el turisme, que comporta un ús desproporcionat d'aigua —segons l'ACA, el consum d'aigua del sector turístic representa un 16 % de l'embassament de Sau—, o la producció ramadera intensiva, com la indústria càrnia, que, a banda d'un ús intensiu d'aigua (un 56 % de l'aigua de les conques internes), comporta la contaminació dels aqüífers a causa d'una producció de residus insostenible.

En relació amb les mesures per fer front a la demanda energètica, en aquest cas els autors no en tenen prou amb proposar mesures de tipus quantitatiu basades a incrementar la producció d'energia, sinó que, davant la dificultat tècnica i política que podria suposar la producció massiva d'energies renovables, consideren que una solució «podria passar, per exemple, per no renunciar a la generació d'electricitat d'origen nuclear i per renunciar a la descarbonització». És imprescindible adequar el model productiu i econòmic —global i també català— al repte que suposa aconseguir el llindar de les emissions zero netes el 2050. Qualsevol proposta econòmica que no prengui aquesta restricció com una fita ineludible no és realista, en el sentit que no fer front a aquest repte situa el planeta i, per tant, la humanitat, al llindar de la seva desaparició.

També em sembla que hauria d'estar subjecta a la crítica la proposta de l'informe segons la qual l'energia nuclear pot ser una alternativa en la producció energètica. Les centrals nuclears han mostrat al llarg de la seva història que són una tecnologia altament perillosa, capaç de generar desastres de difícil gestió (Txernòbil, Fukushima). A banda, la generació d'energia nuclear comporta el problema afegit de la gestió d'uns residus dels quals se n'hauran de fer càrrec les 20.000 generacions futures. En un món cada cop més inestable social i políticament —n'és exemple el cas actual de la central de Zaporíjia, a

Ucraïna—, apostar per una tecnologia tan sensible suposa abocar les societats, presents i futures, a un llindar de perill que no hauríem d'estar disposats a assumir.

En resum, les mesures que l'informe planteja per fer front als reptes de la societat catalana al llindar del 2050 són, en la seva majoria, de tipus quantitatiu i no tenen en compte la necessitat d'adequar de manera qualitativa el model econòmic a la realitat que suposa el canvi climàtic. En aquest sentit, caldria tenir més en compte del que ho fa l'informe el cost en matèria de PIB que pot tenir aquest fenomen els propers anys. A tall d'exemple, l'asseguradora AXA i la Cambra de Comerç de Barcelona estimen, en un estudi de 2025, que el canvi climàtic pot representar una pèrdua de fins al 14 % del PIB per càpita a Catalunya i Barcelona l'any 2050.

V LES MESURES: ACORD, MATÍS I OPOSICIÓ

Pel que fa a les mesures concretes que proposa l'informe per fer front al llast que suposa per al futur del país el protagonisme dels sectors de baixa productivitat, en resulten assumibles les següents:

MESURES COMPARTIDES: OFERTA I FISCALITAT SECTORIAL

- L'eliminació del tractament fiscal favorable als sectors altament subvencionats, i molt en particular de l'IVA turístic (que pot ser compensat amb una taxa de l'Impost d'Estades en Establiments Turístics molt més elevada), i de l'abús de la figura dels contractes fixos-discontinus.
- L'augment del Salari Mínim Interprofessional fins que s'aturi el creixement dels llocs de treball poc qualificats.
- La revisió de la figura del fix-discontínu en activitats turístiques estacionals i assimilables.
- L'exigència del coneixement del català, com a mínim en llocs de treball d'atenció al públic, com a criteri innegociable.
- Reduir la capacitat turística significativament per sota de la punta de demanda.
- L'adquisició d'edificis hotelers i blocs d'apartaments al litoral per reconvertir-los en espais públics i en oferta d'habitatge permanent.
- Establir un recàrrec a l'IBI sobre els habitatges no dedicats a primera residència.

Igualment positives són les mesures d'estímul que planteja:

- Multiplicar, en un termini prefixat i amb ingressos afectats, el pressupost dedicat a la innovació fins a assolir la mitjana dels deu països europeus que més hi destinen en relació amb el seu PIB.

- Crear un fons d'inversió públic per coinvertir en posicions avui minoritàries en empreses catalanes amb capital industrial i tecnològic privades, per tal de finançar projectes de creixement inorgànic, assegurar l'arrelament a Catalunya en cas de discontinuïtats en la propietat, millorar la presència dels interessos de país en l'accionariat de les infraestructures bàsiques (ferrocarrils i aeroports) i afavorir el salt tecnològic.
- Especialitzar la política de captació d'inversió estrangera directa orientant-la a la creació d'unitats amb llocs de treball qualificats i a l'equilibri territorial.
- Continuar impulsant l'FP fins que assoleixi un pes sobre l'ocupació semblant a la mitjana de la UE i, més específicament, aconseguir una proporció del 30 % entre els ocupats més joves (d'entre 25 i 39 anys).
- Premiar, via subvencions de la Generalitat i de les diputacions, els municipis que promoguin la instal·lació d'empreses de sectors no subvencionats, i eliminar-les per a aquells que actuïn en sentit contrari.

Pel que fa a les propostes vinculades a la política fiscal, mereixen una valoració positiva:

- Indexar l'IRPF a la inflació, ajustar a l'alça el tipus efectiu de les rendes del capital respecte de les del treball, i anar eliminant tractaments fiscals injustificats per les noves necessitats de l'economia.
- La revisió del règim d'autònoms, que penalitza aquesta figura perquè la tributació s'aplica sobre els ingressos personals (IRPF), discriminant-la del sistema impositiu societari, que grava sobre els beneficis.
- La necessària imposició complementària sobre la renda personal en el moment de la recepció de dividends sorgits dels guanys provinents de patrimonis familiars bonificats.
- La introducció de taxes específiques per compensar les externalitats negatives (p. ex. explotacions ramaderes, transport, hostaleria).

MESURES OBJECTABLES: GESTIÓ DE LA IMMIGRACIÓ, POLÍTIQUES D'ATUR, PATRIMONI I COPAGAMENTS

Per tot el que s'ha argumentat, resulta objectable la mesura de gestionar la immigració —més enllà de les quotes de solidaritat internacional— per afavorir les entrades de personal qualificat d'acord amb les exigències que el model econòmic estableixi.

Tampoc no és acceptable el trànsit de les polítiques passives actuals cap a polítiques actives per millorar l'ocupabilitat dels aturats i reduir l'absentisme incentivat pel treball estacional. Aquest tipus de mesures representen un deteriorament dels drets socials, en la mesura que es redueixen les prestacions d'atur i s'incrementen la pressió i la precarietat dels treballadors: la manca de cobertura social els obliga a acceptar feines en males condicions.

Quant a la proposta d'eleva el mínim exempt de l'Impost de Patrimoni a 10 milions d'euros (o a 3 milions mentre no s'implementi simultàniament per a l'impost sobre les grans fortunes, de competència estatal) i de tendir a un marginal màxim del 2%: justament en un moment en què el sistema de prestacions socials es troba tensionat per la manca de recursos, no sembla justificat sostreure del sistema fiscal català els recursos que provenen de l'impost de patrimoni, tenint en compte, a més, que la reducció d'aquest impost empitjora la progressivitat i la redistribució del sistema.

En l'informe també es considera la possibilitat d'implementar taxes i copagaments com a forma de millora dels ingressos públics, fent-los extensius a autopistes, serveis universitaris o sanitaris i socials, tal com passa a la major part dels països de la Unió Europea. Aquests mecanismes, però, representen la introducció d'elements de privatització que repercuteixen negativament sobre les persones amb menys recursos. El que caldria és just el contrari: reforçar el caràcter públic del model d'estat del benestar, aprofundint en el seu caràcter universal i redistributiu.

MESURA A MATISAR: EL SALARI MÍNIM COM A PALANCA, NO COM A BISTURÍ

En relació amb la mesura d'incrementar el salari mínim, tot i ser valorada positivament, cal matisar-la. Per a l'informe, el salari mínim alt és un instrument per destruir llocs de treball de baixa productivitat —que «s'aturi el creixement dels llocs poc qualificats»—, mentre que, en canvi, caldria considerar-lo com una inversió política per transformar aquests sectors, lligada a una reestructuració planificada. L'informe no diu què passa amb els treballadors de les activitats eliminades: la seva lògica és d'oferta —apuja el preu del treball, desapareix l'activitat marginal—, sense pla de transició, sense propietat pública, sense reconversió. És la pujada del salari mínim com a bisturí selectiu de mà d'obra, no com a palanca de transformació amb el treballador al centre. Sense política industrial activa, el resultat probable és atur en aquests sectors, no requalificació.

El que l'informe encerta és el diagnòstic descriptiu. El que erra és la causa —la immigració en lloc del règim d'acumulació—, el subjecte —el migrant en lloc del capital— i la cura.

El que l'informe encerta, i convé concedir-ho per credibilitat en el debat, és el diagnòstic descriptiu: el PIB per càpita català divergeix d'Europa, la productivitat és transversalment baixa i empitjora, i el creixement del PIB total no s'ha traduït en benestar. En aquest sentit és un primer pas, i un símptoma que una part de l'establishment econòmic comença a moure posicions. El que erra és la causa —la immigració en lloc del règim d'acumulació i de l'estructura de propietat—, el subjecte —el migrant en lloc del capital— i la cura —restricció i ajust de *mix* en lloc de transformació productiva, redistribució i propietat.

L'informe Fènix representa un clar exemple de la metodologia pròpia de l'economia ortodoxa: presenta un anàlisi limitat de la realitat (els mateixos autors admeten que deixen fora de l'estudi l'agricultura i el sector públic, a la vegada que utilitzen les dades del PIB i no les de la RNBD, deixant fora del seus anàlisis les rendes dels residents produïdes a l'estranger), acte seguit presenten conclusions i recomanacions concretes pel conjunt de l'economia i la societat. L'estudi és per tant un exemple més de com l'economia avui és una pseudo ciència que lluny d'explicar com és i funciona la societat esdevé una eina per apuntalar determinades posicions ideològiques.

REFERÈNCIES PRINCIPALS

- **Informe Fènix.** Coordinació de Xavier Roig; redacció de Xavier Cuadras Morató, Modest Guinjoan i Miquel Puig; assessorament de Jordi Galí, Guillem López-Casasnovas i Jaume Ventura. Maig de 2026. informefenix.cat.
- **Castles, Stephen; Kosack, Godula.** «The Function of Labour Immigration in Western European Capitalism». *New Left Review*, 1/73, maig–juny de 1972.
- **Castles, Stephen; Kosack, Godula.** *Immigrant Workers and Class Structure in Western Europe*. Oxford University Press / Institute of Race Relations, 1973.
- **Marx, Karl.** *El Capital*, vol. I (teoria de l'exèrcit industrial de reserva), i materials sobre la qüestió irlandesa (1867).
- **Institut de Recerca Urbana de Barcelona (IDRA).** Rèplica a l'Informe Fènix sobre immigració, precarietat i model productiu (2026).
- **Funcas.** Estudi sobre els límits de la immigració per corregir el desequilibri demogràfic espanyol (2026).
- **Ministeri de Sanitat.** Estudi sobre estat de salut i ús de recursos sanitaris de la població migrant, amb dades del Baròmetre Sanitari i de la Base de Dades Clíniques d'Atenció Primària (2024).
- Materials sobre la política migratòria del govern de Mette Frederiksen a Dinamarca i resultats electorals de març de 2026 (premsa i anàlisi acadèmica).
- **Sala i Martín, Xavier.** «Repasant l'Informe Fènix sobre l'economia catalana», **Versió RAC1** (salaimartin.com, 2026).
- **Mas-Colell, Andreu.** Declaracions sobre l'Informe Fènix i la millora salarial de la població migrant, premsa (2026).
- «El Informe Fènix y la inmigración», **El País** (edició Catalunya, 2 de juny de 2026).
- **Fundació AXA · Cambra de Comerç de Barcelona.** «Barcelona ante el cambio climático» (octubre de 2025); recollit a **El Periódico**.
- Vall Companys, Costa Brava Foods i Olot Meats: dades de concentració del sector carni (imveterinaria.es; elcritic.cat).
- Aportació al debat de David Lizoain. https://www.youtube.com/watch?v=bCsIMgBp__w